29.03.24р. 35гр. укр. мова 2ур.

Доброго дня! Тема уроку. Наголос. Основні правила наголошування слів. Нормативний наголос. Варіантне наголошування слів в українській мові

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 26-27 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*

2. Перегляньте відео до уроку на YouTube:
https://www.youtube.com/watch?v=M3ldPGSNFno

3. Законспектуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):

Наголос у словах української мови є властивістю частини слова – складу. **Наголос вказує на склад**, який виділяється під час вимови слова. Дуже часто у людей виникають проблеми з правильним уживанням наголосу, бо часто в процесі спілкування ми чуємо неправильний наголос слів, а згодом і самі починаємо вимовляти деякі слова неправильно.

Наголос у словах української мови складно правильно визначити, бо він не тільки **може припадати на будь-який склад**, але йому також властива **рухомість** – можлива зміна наголосу при відмінюванні слова. Ситуацію також ускладнює відсутність чітких правил щодо формування наголосу та велика кількість винятків. Проте наголос – одна з тем на ЗНО з української мови та літератури, тому нам необхідно знати ключові випадки утворення наголосу та основні винятки. Винятки треба просто запам'ятати!

Спочатку розберемо принципи наголошування за частинами мови.

Основні принципи наголошування іменників

1. У більшості випадків іменники множини мають наголос на закінченні: наприклад, *загадк**и**, огірк**и**.*

2. У більшості іменників жіночого роду із суфіксом **-к** при утворенні множини наголос переходить у закінчення: наприклад, *тарілка – тарілк**и**, книжка – книжк**и**,* АЛЕ: *сус**і**дка – сус**і**дки.*

3. Іменники, що утворилися від дієслів, мають більше ніж два склади та закінчуються на **-ання**, частіше всього мають наголошений суфікс: наприклад, *чит**а**ння, завд**а**ння*. АЛЕ: *б**і**гання, н**е**хтування.*

4. В іншомовних словах, що позначають міри довжин, зазвичай наголос падає на **-метр**: наприклад, *сантим**е**тр, мілім**е**тр, децим**е**тр*. АЛЕ *в назвах пристроїв – по-інакшому: терм**о**метр, бар**о**метр.*

Основні принципи наголошування прикметників

1. Суфікс прикметників **-еньк-**, що позначає пестливість, завжди є наголошеним: наприклад, *мал**е**нький, чорн**е**нький, гарн**е**нький*.

2. У більшості випадків, коли прикметник має два склади, наголос падає **на другий склад** (тобто на закінчення): наприклад, *дзвінк**и**й, нов**и**й, тонк**и**й, котр**и**й.*

Основні принципи наголошування дієслів

1. Правила наголошування дієслова **«бути»** наступні: в теперішньому часі - *б**у**ти, б**у**демо*, проте в минулому часі: *бул**а**, бул**о**, бул**и***.

2. Багато дієслів мають наголос **на останньому складі**: наприклад, *нест**и**, везт**и**, мест**и***.

3. Дієслова із закінченнями **-емо, -имо, -ете, -ите** мають наголос на останній літері: наприклад, *везем**о**, ідем**о**, підет**е***. АЛЕ: *б**у**демо, гурк**о**чемо, зал**и**шите*. 4. Інфінітив **-ти**: навест**И**, віднест**И**.

Основні принципи наголошування числівників

1. У числівниках, що закінчуються на **–десят**, наголос припадає на останній склад: наприклад, *п'ятдес**я**т, сімдес**я**т*.

2. У числівниках, що закінчуються на **–адцять**, наголошений передостанній склад: наприклад, *двана**а**дцять, вісімна**а**дцять*.

У деяких словах, які будуть на ЗНО, наголос не піддається правилам, його потрібно тільки **запам'ятати**.

асиметрІя	кропивА
борОдавка	кУрятина
бюлетЕнь	мАркетинг
вимОга	ненАвидіти (ненАвисть, ненАвисний)
вимОва	одноразОвий
вИпадок	Олень
вітчИм	отАман
граблІ	перЕпис
горошИна	псевдонІм
грОшей	рАзом
дІтьми	серЕдина
довІдник	симетрІя
дочкА (але дОнька)	спИна
заіржАвіти	фартУх
зубОжіти (зубОжілий, зубОжіння)	фенОмен
діалОг	цемЕнт
каталОг	цЕнтнер
квартАл	чорнОслив

Запам'ятати також потрібно слова з подвійним наголосом:

пОмИлка, зАвждИ, назАвждИ, правОпИсний, прОстИй, слІзьмИ, рОзбІр, АлфавІт, веснЯнИй, доповІдАч, зАвждИ, дОговОру, жАлібнИй, м 'Я'зовИй, пЕрвІсний, перЕстАрок, пОмИлка, прОстИй, тАкОж.

Розуміємо, що наголос – тема не з легких, тут потрібно мати відмінну пам'ять. Тому надаємо вам декілька **порад по запам'ятовуванню наголосу** в словах:

1. Багато-багато разів **перечитайте** слова! Скоро ваш мозок запам'ятає їх та буде видавати «на автоматі». Тільки читати вголос!

2. **Пограйте у картки:** з одного боку картки напиши слово без виділення наголосу, а з іншого – з виділенням наголошеного складу. Поки робитимеш картки, вже багато запам'ятаєш!

3. Ті слова, що ніяк не можеш запам'ятати, напиши **на папірцях** та приклей вдома на місця, куди часто дивишся – наприклад, на холодильник.

4. Слова з наголосом, що ти запам'ятав, намагайся **застосовувати в мовленні** якомога частіше, щоб це відклалося в твоїй пам'яті.

Домашнє завдання: виконайте вправи 186, 188 до **§ 20**
з підручника О. Авраменка для 10 кл.; вивчити наголоси